

Галина МІДЯНА, Мирослава КОВБУЗ

РОМАН-ЛЮБОМИР ГРИГОРОВИЧ МАКІТРА
(до 80-річчя від дня народження)

Багаточисленні вчені-хеміки на світі, але далеко не всі подібні за характером, хоч об'єднує їх однаковий професійний науковий напрям – ХЕМІЯ – можливо і близький рівень знань в цій галузі. Власне професор Роман Макітра є винятковим серед них. Всесторонні знання законів хемічної науки, а, основне, їх глибоке філософське розуміння, вирізняє його і є основою визнання вченими світу, як відомого дослідника в галузі теорії участі розчинника у рідино фазних процесах. Поряд з цим, надзвичайна скромність і повний нігілізм що до кар'єри роблять його непомітною і невимогливою в буденному житті людиною.

Роман-Любомир Григорович Макітра народився 31 грудня 1931 року в селі Оглядові на Радехівщині в родині вчителів, що й відбилося на формуванні його світогляду. Велика домашня бібліотека, спілкування з батьками, неповторність історичного міста Львова сприяли прагненню глибокого пізнання та осмислення життя у його різноманітних проявах

Мрія вчитися ніколи не покидала цього юнака. Постійне спілкування з книгами, цікаві уроки хімії вплинули на його подальший вибір. Блискуче складаючи вступні іспити в 1948 році, Роман Григорович вступив на навчання на хіміко-технологічний факультет Львівського політехнічного інституту.

Тільки за три роки, під керівництвом академіка О. Кірсанова, цей надзвичайно талановитий юнак виконав кандидатську роботу в галузі фосфорорганічних сполук, у якій дослідив хімізм взаємодії амідів карбонових кислот з хлоридом фосфору (V), з'ясував будову одержуваних при цьому сполук та описав близько 50 нових речовин – таке свого роду, доповнення Бельштайна... В 1958 році на об'єднаній вченій раді двох великих академічних інститутів (Інститут органічної хімії Інститут загальної і неорганічної хімії) Роман Макітра успішно захистив кандидатську дисертацію на тему “Трихлорфосфозаоцилы и их производные”.

Академічна наука притягує молодого вченого. Попереду цікава робота в Інституті геології корисних копалин в лабораторії проблем нафтопереробки, вже з 1963 року працює старшим науковим співробітником. Напрямок його діяльності в цей час – виділення і дослідження нафтових сульфокислот, особливо їх поверхнево-активних властивостей, взаємодія вуглеводнів з олеумом, сульфатною кислотою,

Через 5 років, скориставшись зі запрошення керівника кафедри “Технології основного органічного та нафтохімічного синтезу” професора Д. Толопка у лютому 1968 року він переходить на роботу у Львівську політехніку. Йому завжди вдавалося поєднувати науковість із доступністю та захоплюючим викладом як, наприклад, у особливостях викладання курсу “Теоретичні основи основного органічного синтезу”.

За роки своєї педагогічної діяльності, яку він любив не менше, ніж наукову і. приділяв велику увагу підростаючому поколінню допитливих студентів

В 1976 році Роман Григорович полишає педагогічну діяльність і знову поринає у вир науки, повертаючись в Інститут геології і геохімії горючих копалин АН УРСР займається дослідженням складу нафти та переробки горючих сланців. Поряд з основною тематикою, Роман Григорович захоплюється “неофіційним” напрямком – хімії розчинів. Він досліджував вплив розчинників на кінетику хімічних реакцій, опрацьовуючи одержані дані на основі принципу лінійності вільних енергій за допомогою багатопараметрових рівнянь. Потім Роман Григорович вивчав і вплив розчинників на кінетику і механізм радикальних реакцій і ін. Ці роботи продовжені у Відділенні хімії і технології горючих копалин, яке заснував на основі відділу хімії окислювальних процесів академік Р. Кучер у 1986 році.

Великий науковий талант і надзвичайна працьовитість відображена у величезній кількості його робіт (600 наукових статей, 4 монографії, патенти, підручники, біля 100 науково-популярних та публіцистичних статей), Наукові дослідження стали основою докторської дисертаційної роботи “Кількісне врахування сольватаційних ефектів в процесах розчинення газів, екстракції і комплексоутворення”, що була захищена у 1990 році, а в 1991 році Р. Макітрі присвоєно ступінь доктора хімічних наук.

Роман Григорович входить до складу Інтернаціональної групи з кореляційного аналізу в хімії (1988 р.), світовою наукою визнані результати одержані під час застосування кореляційного аналізу для узагальнення сольватаційних ефектів у хімії розчинів.

З 2003 року Роман Григорович знову, вже третє, повертається в Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України. Основною тематикою його роботи залишається хімія розчинів, застосування кореляційного аналізу до таких важливих процесів, як набрякання полімерів і вугілля, розчинність смол, екстракції вугілля, а також проблем його зрідження.

Роман Макітра є дійсним членом наукового товариства імені Шевченка та Польського хімічного товариства, а також групи кореляційного аналізу при ІОПАК, членом вчених рад Відділення фізико-хімії горючих копалин Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка НАН України і Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України.

Редколегія збірника “Праці Наукового товариства імені Шевченка” з нагоди Вашого знаменного ювілею зичить

*Нехай не міліє душі криниця,
Хай в серці дзвенить загартована криця,
Хоч невпинно спливає наш час, як вода,
Та молодістю повниться Ваша душа!*